

یادداشت

نقطه عطف و رابط تهران - تاشکند

احمد قاسم زاده

کارشناس مسائل آسیای مرکزی

سفر شوکت میرضیایف، رئیس جمهوری ازبکستان به ایران گامی مهم در تعمیق روابط بین ازبکستان و ایران است و همایش تجاری که در آستانه این سفر، برنامه ریزی شده است، بستر ارزشمندی را برای تاجار و تولیدکنندگان از هر دو کشور فراهم می کند تا همکاری ها را تقویت کنند. ازبکستان از ظرفیت های اقتصادی قابل توجهی برخوردار است که عمدتاً مغفول مانده است. تولید ناخالص داخلی ازبکستان در سال ۲۰۲۰ میلادی طبق آمار بانک جهانی، حدود ۶۰ میلیارد دلار (هشتاد و یکمین اقتصاد دنیا در سال ۲۰۲۰) بوده است. رشد تولید ناخالص داخلی نیز ۱۰/۷ درصد (رتبه پانزدهم در سال ۲۰۲۰) بوده است. ضمن آنکه قبل از شیوع ویروس کرونا، یعنی در سال های ۲۰۱۷، ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹، رشد تولید ناخالص داخلی این کشور طبق آمار بانک جهانی به ترتیب ۴/۴+ و ۴/۵+ و ۷/۵+ درصد بوده است. تداوم تعامل بین دو کشور نشان دهنده تعهد آنها به پیشبرد منافع متقابل و ایجاد مسیری هموار برای همکاری بلندمدت است و به دلیل پیوندهای نزدیک تاریخی، فرهنگی و تمدنی با یکدیگر به ویژه در شهرهایی مانند سمرقند و بخارا و فرغانه (که اکثریت مردم این منطقه تاریخی و چند شهر دیگر ازبکستان فارس زبان هستند) انتظار می رود که این سفر مسیر را برای افزایش همکاری ها هموار تر از گذشته کند. کوشش ازبکستان برای غلبه بر این جبر محیطی و جغرافیایی موجب شده است این کشور توجه ویژه ای به مشارکت و نقش آفرینی در طرح های ترانزیتی و کریدورهای ارتباطی نظیر «اینتکار یک کریدور - یک راه» (طرح راه ابریشم چین)، کریدور شمال - جنوب و نیز پروژه ترانزیتی افغانستان - ایران - ازبکستان از طریق بندر چابهار داشته باشد. در حال حاضر مهم ترین فرصت و مزیت اقتصادی ایران در رابطه با ازبکستان، کریدورهای ارتباطی و ترانزیتی است که علاقه مندی ازبکستان به مشارکت در پروژه ترانزیتی افغانستان - ایران - هند آن هم با وجود به قدرت رسیدن طالبان در افغانستان، به روشنی گویای این واقعیت است که دولت ازبکستان توجه ویژه ای به بندر چابهار دارد و با توجه به توسعه مناسبات این کشور با هند و افغانستان، روی این مسیر ترانزیتی حساب ویژه ای باز کرده است که تحقق آن نیازمند برنامه ریزی و اجرای جامع برنامه های دو کشور بر کریدور شمال - جنوب، کریدور خلیج فارس - دریای سیاه، کریدور شرق ایران در چارچوب کمیسیون مشترک اقتصادی ایران و ازبکستان است. به ویژه آنکه پس از جنگ روسیه با اوکراین و تحریم های اعمال شده علیه روسیه و حذف مسیرهای ترانزیتی روسیه از پروژه های ترانزیتی به دلیل مشکلات و مسائل مربوط به تحریم ها، مسیرهای ترانزیتی واقع در ایران در کانون توجهات قرار گرفته است که این عامل به تنهایی می تواند جذابیت همکاری با ایران را افزایش دهد. در حال حاضر برخلاف دوران ریاست جمهوری اسلام کریم اف که به دلیل رویکردهای خاص شخص او و دیدگاه های آنرا با گریانه، فرصت چندانی برای همکاری با ازبکستان ایجاد نشد، با آغاز دوران ریاست جمهوری شوکت میرضیایف شاهد تحولات جدی در حوزه های مختلف، اعم از سیاست داخلی و خارجی و اقتصادی در این کشور بودیم. به قدرت رسیدن شوکت میرضیایف در ازبکستان با برخورداری از سابقه کار اجرایی از جمله ۱۲ سال مسئولیت نخست وزیری و آگاهی از مشکلات عمیق و ساختاری این کشور، اصلاحات مختلفی را به اجرا گذاشت. در عرصه داخلی، اقداماتی نظیر مقابله با فساد و پاکسازی نهادهای امنیتی، انتظامی و قضائی، کاهش نقش دولت در اقتصاد و توسعه اقتصاد بازار آزاد و رقابتی، توسعه صنعت گاز و پتروشیمی و نیز صنعت نساجی بر پایه ظرفیت بسیار عظیم تولید پنبه و در عرصه سیاست خارجی رویکرد تنش زدایی و تعامل با همسایگان و ایجاد موازنه با قدرت های منطقه ای و قدرت های بین المللی را در دستور کار قرار داد که نتیجه آن تغییرات مثبت و گسترده شرایط ازبکستان بوده است. جمهوری اسلامی ایران نیز با استفاده از فرصت ایجاد شده طی سالیان گذشته روابط خود را با کشور ازبکستان تحکیم بخشیده و با بهره گیری از عناصر قومی - فرهنگی مشترک و معرفی خود به عنوان قطب لجستیکی بخش انرژی و کریدورهای تجاری، تلاش کرده است تا مسیر گسترش روابط را بیش از پیش هموار کند. هر چند که عمده روابط و تعاملات دو کشور رنگ و بوی اقتصادی دارد، اما نمی توان همکاری های ایران و ازبکستان را در مباحث اقتصادی خلاصه کرد. چرا که هر دو کشور در جریان روند صلح افغانستان، موضوعی که برای هر دو طرف حائز اهمیت بود همکاری موفق داشتند که می تواند در آینده به الگویی برای همکاری ها سیاسی - امنیتی و مقیاس های بزرگ تر مورد توجه قرار گیرد که به دلیل عضویت مشترک هر دو کشور در سازمان های منطقه ای مانند سازمان همکاری های اقتصادی (ا.ت.ک)، سازمان همکاری شانگهای و سازمان همکاری اسلامی چندان دور از انتظار نیست.

حسین رویوران در گفت و گویا «آرمان ملی»:

بین ایران و آمریکا توافق نانوشته به وجود آمده است

تفاهم ایران و عربستان در خلا به وجود نیامده است

بایدن سیاست تنش زدایی را در مقابل ایران در پیش گرفته است

اولویت سیاست خارجی بایدن چین و روسیه است

ادامه دشمنی با عربستان هزینه داشت

عربستان برای حضور در نظام نوین بین المللی به رابطه با ایران نیاز دارد

همگرایی های منطقه ای جزو ضرورت های جدید بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

بین المللی است

محسن هاشمی:

فائزه جسور است؛ من معتدل

شرکت در انتخابات مسأله شخصی نیست

پسر بزرگ آیت... هاشمی همواره در کنار او بود و خاطرات زیادی دارد. زندگی سیاستمداران پر پیچ و خم است اما زندگی خانواده هاشمی بسیار پیچیده. محسن هاشمی به سوالات خیر آنلاین پاسخ داده است.

فرزند آیت... هاشمی بودن خیلی مزایا دارد...

مزایا دارد؟ مثل هر پدری است، چه فرقی می کند؟

نه قطعاً مثل هر پدری نمی تواند باشد، اگر پدر شما آیت... هاشمی رفسنجانی نبودند شما در ۱۴ سالگی نمی رفتید اروپا را ببینید. خیلی ها آن موقع اروپا می رفتند.

اولی بعد از انقلاب با حمایت ایشان رفیقید خارج از کشور در رشته موشک سازی تحصیل کردید و بعد در صنایع موشک سازی فعالیت کردید، اما معایب فرزند ایشان بودن چه می تواند باشد؟

اتفاقاً عیبی ندارم، بالاخره هر پسر از یک پدری به دنیا می آید و پدر هم توانایی ها و امکاناتی دارد و سعی می کند فرزندش را با آن توانایی ها و امکانات آشنا کند. اما محدودیت های فرزندان مقامات بیشتر است. ما قبل از انقلاب که اروپا رفتیم فقط به خاطر پدر نبود، بلکه به خاطر اینکه خاله من با یک تاجر فرش ازدواج کرده بود و در بلژیک زندگی می کرد، وقتی پدر خواستند به اروپا سفر کنند مادر گفتند من هم می آیم می روم پیش خاله.

شما احساس نمی کنید همیشه زیر سایه آیت... هاشمی هستید؟

جزو افتخارات ماست و احساس خوبی به آن داریم.

حس استقلال داشتن را از شما نگرفته است؟

البته برای ما محدودیت در رفتار ایجاد می کند، توفعاتی از ما درست می کند که گاهی نمی توانیم آن را برآورده کنیم، اینها ما را رنج می دهد، اما احساس خوبی داریم که پدرمان آیت... هاشمی رفسنجانی است، جزو افتخارات ماست، هر کسی به پدرش افتخار می کند، فرقی ندارد آیت... هاشمی یا کس دیگری باشد.

نقش مادر شما به قدری پر رنگ بوده که ما وقتی خاطرات آیت... هاشمی رفسنجانی را می بینیم بارها به اسم ایشان اشاره می کنند، در زندگی شما پدرتان تاثیر گذار تر بودند یا مادر؟

تاثیر مادر در کودکی روی فرزند بیشتر است، ارتباط با پدر برای همه پیش نمی آید و ممکن است هیچ وقت عمیق نشود، اما برای خودم وقتی از تحصیل برگشتم شرایط کاری طوری پیش رفت که با پدر بیشتر مشورت می کردم تا مادر، هنوز هم اثر پدر در زندگی ما احساس می شود چرا که یکی از کارهای ما انتشار خاطرات ایشان است. ضمن اینکه در کودکی و نوجوانی مادر برای تربیت ما وقت بیشتری می گذاشت، مثلاً قبل از انقلاب حسینی به ارشاد یک تور گذاشته بود برای فرزندان کسانی که در زندان بودند یا در مبارزه آسیب دیده بودند،

آرمان ملی - احسان انصاری: سفارت عربستان در حالی در تهران آغاز به کار کرد که حضور بن فرخان، وزیر خارجه عربستان و دعوت از ابراهیم رئیسی برای سفر به عربستان آف های جدیدی را پیش روی رابطه دو کشور گشوده است. با این وجود اینکه عمق رابطه ایران و عربستان در آینده به چه میزان خواهد بود و آیا مسائل امنیتی موجود اجازه می دهد که ایران و عربستان به دو شریک اقتصادی در منطقه تبدیل شوند، موضوعاتی است که نیاز به بررسی و واکاوی بیشتری دارد. «آرمان ملی» به همین دلیل با دکتر حسین رویوران، استاد مطالعات جهان دانشگاه تهران گفت و گو کرده است. رویوران معتقد است: «توافقی که بین نیروی دریایی ایران، عربستان، عمان، امارات و عراق در ایجاد یک مرکز هماهنگی و همکاری صورت گرفته نشان می دهد که مشکلی در زمینه امنیتی بین رابطه ایران و عربستان در آینده وجود نخواهد داشت. این موضوع نشان می دهد که اگر اراده سیاسی برای تعمیق ارتباط بین دو کشور وجود داشته باشد بسیاری از مسائل دیگر حل خواهد شد. ایران و عربستان دو قدرت منطقه ای هستند و طبیعی است که نوعی رقابت بین دو کشور وجود داشته باشد. با این وجود اگر ضرورت هایی برای همکاری وجود داشته باشد رقابت های موجود می تواند جای خود را به همکاری و همگرایی بدهد.» در ادامه ماحصل این گفت و گورا می خوانید.

بازگشایی سفارت عربستان در تهران به چه میزان می تواند به رابطه ایران و عربستان در آینده عمیق بکشد؟ این اتفاق چه چشم اندازی را پیش روی رابطه دو کشور قرار می دهد؟

توافقی که بین ایران و عربستان امضا شد تنها یک توافق در راستای اراده سیاسی برای کاهش تنش بین دو کشور نیست. این توافق دارای ضرورت هایی است که خود را به دو طرف و به خصوص عربستان تحمیل کرده است. نظام بین المللی در حال تغییر است و مرکزیت نظام بین المللی در حال جابه جایی از غرب به شرق است. از سوی دیگر نظام تک قطبی جای خود را به یک نظام چند قطبی داده است. ایران بخشی از نظام جدید بین المللی است. این در حالی است که عربستان به دنبال این است که جایی برای خود در نظام بین المللی تعریف کند. به همین دلیل نیز عربستان در چارچوب اوپک پلاس با روسیه و با چین برای فروش دو میلیون و چهارصد هزار بشکه نفت در روز با پرداخت یون و نه دلار توافق می کند. در راستای همین توافقات است که با ایران نیز توافق می کند. دلیل آن این است که ایران بخشی از نظام جدید بین المللی است و به همین دلیل توافق با ایران می تواند موقعیت عربستان را در این نظام بهتر کند. در شرایط کنونی قدرت های آسیایی که جزئی از نظام جدید بین المللی هستند کشورهایی مانند چین، روسیه، هند و ایران هستند. این ضرورت ها ایجاب می کند توافقی که صورت گرفته به شکل های مختلف استمرار پیدا کند. در شرایط کنونی عربستان در خواست عضویت در گروه شانگهای و بریکس را داده است. این در حالی است که ایران عضو پیمان شانگهای و فعلاً عضو ناظر بریکس به شمار می رود. حضور ایران در این سازمان های سیاسی و اقتصادی و تقاضای عربستان برای حضور در این سازمان ها قطعاً زمینه های نزدیکی بیشتر دو کشور را به وجود می آورد. نکته مهمی که وجود دارد این است که شرایط موجود نشان می دهد توافقی که بین ایران و عربستان صورت گرفته زمینه های استمرار دارد. ضرورت هایی در سطح منطقه و بین المللی وجود دارد که زمینه های این استمرار را تا حدودی فراهم می کند.

مسائل امنیتی که بین ایران و عربستان وجود دارد زمینه های استمرار رابطه ایران و عربستان را مخدوش نمی کند؟

خیر؛ اگر اراده برای تقویت رابطه دو کشور وجود داشته باشد مسائل امنیتی موجود قابل حل خواهد بود. در شرایط کنونی توافقی که بین نیروی دریایی ایران، عربستان، عمان، امارات و عراق در ایجاد یک مرکز هماهنگی و همکاری صورت گرفته نشان می دهد که مشکلی در زمینه امنیتی بین رابطه ایران و عربستان در آینده وجود نخواهد داشت. این موضوع نشان می دهد که اگر اراده سیاسی برای تعمیق ارتباط بین دو کشور وجود داشته باشد بسیاری از مسائل دیگر

اتفاقاً در چندین مقاله درباره مسائل شهر انتقادات خودم را مطرح کردم، آخری هم همین مسأله قطار ۱۴۰ متری بود. روزنامه همشهری نوشته بود حرکت اولین قطار ۱۴۰ متری در متروی تهران، بعد من نوشتم ملت دارند می پرسند مگر قبلاً قطارها چند متری بوده که اینها ۱۴۰ متری کردند، در صورتی که قطارها همیشه ۱۴۰ متری بودند، آن جا نوشتم که اقدام نوعی عوام فریبی است. خودتانم از نظر اقتصادی حد و حدودی دارد، اما اگر خودکنایه تبدیل به ابزاری برای تبلیغات شود بدون اینکه کاری برای مردم صورت بگیرد خوب نیست. به خاطر همین هم مشکلات تهران حل نمی شود، مشکلات تهران را به صورت تبلیغاتی مطرح می کنیم بدون اینکه حرکتی برای حل آن انجام بدهیم.

برای اینکه انتخاب شهردار تهران همیشه سیاسی بوده است، هیچکدام از شهردارها از این نظر که در حوزه شهری توانمند هستند انتخاب نشدند؟

مصرف سوخت و حمل و نقل عمومی ربط زیادی به شهردار ندارد، سرمایه گذاری در حمل و نقل عمومی تهران مربوط به دولت هاست، شهرداری موفق است که بتواند برای حمل و نقل تهران از دولت بودجه بگیرد.

آقای کرباسچی توانستند این کار را انجام دهند؟

آقای کرباسچی درباره تامین اتوبوس برای شهر فعالیت می کرد و کارش هم بد نبود، از دولت آقای هاشمی توانست پول بگیرد، در دولت آقای خاتمی هم این اتفاق افتاد، اتفاقاً در دولت آقای احمدی نژاد هم اتوبوس های زیادی به تهران داده شد، در دولت آقای روحانی و آقای رئیسی آن کاری که باید برای مترو و حمل و نقل عمومی انجام شود، انجام نشد.

در شورای پنجم به نظر می رسید شما گزینۀ بهتری برای شهرداری بودید، اما این اتفاق نیفتاد، چرا؟

من اگر می خواستم شهردار شوم باید از اول می گفتم که عضو شورای شهر نمی شوم، عضویت در شورامانع این اتفاق شد.